

Tujerodni organizmi in čebelarstvo

Besedilo in foto: **Danilo Bevk**, Nacionalni inštitut za biologijo

Človek je številnim vrstam omogočil, da so se naselile v okoljih, v katerih jih dotlej ni bilo. Nekatere, npr. divjad in ribe, je razširil zato, da bi od tega imel koristi, številne pa so bile naseljene nehote. Nekatere med njimi so v novo okolje zašle kot slepi potniki pri transportu. To zlasti velja za semena in majhne živali. Marsikatera vrsta pa je gojiteljem oziroma rejcem tudi ušla in se v novem okolju začela uspešno razmnoževati.

Za organizme, ki so bili vneseni na območja zunaj naravne razširjenosti, pravimo, da so tujerodni (alohtoni). Če se zavedamo zapletenosti odnosov v naravi, si ni težko predstavljati, da so ti organizmi v novem okolju lahko velika motnja in da povzročijo nepopravljivo škodo. Zlasti problematične so invazivne vrste. Zanje je značilno, da se hitro širijo in izpodrivajo domorodne (avtohtone) vrste, ki so tam po naravni poti. Tujerodne vrste lahko v novem okolju postanejo tekmeči domorodnih vrst za življenjski prostor in hrano, lahko pa so tudi njihovi plenilci ali povzročitelji bolezni.

Tudi čebela in čebelarstvo se srečujeta s tujerodnimi organizmi. Kot bomo videli, imata v nekaterih primerih od njih (vsaj na videz) koristi, v drugih pa jima povzročata zelo veliko škodo.

Novi pašni viri

V Sloveniji je zelo veliko tujerodnih rastlin, med njimi pa je kar 30 do 60 vrst, za katere lahko rečemo, da so invazivne. Za številne med njimi je zna-

Na zlati rozgi, ki izvira iz Severne Amerike, čebele nabirajo medicino in cvetni prah.

čilno, da so zelo uspešne pri naseljevanju odprtih površin (ob cestah, vzdolž tekočih voda), da se hitro razrastejo in tvorijo goste sestoje, v katerih domorodne rastline ne morejo uspevati. Zaradi njih se okolje občutno spremeni.

Invazivnih je tudi nekaj medovitih rastlin. Iz Severne Amerike izvirajo robinija (bolj znana kot »akacija«; *Robinia pseudoaccacia*) in dve vrsti zlate rozge (*Solidago canadensis* in *S. gigantea*). Tujerodna sta tudi žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*) in japonski dresnik (*Fallopia japonica*), ki izvirata iz Azije.

Te rastline bogatijo čebeljo pašo, nekatere celo pozno poleti, ko cvetočih rastlin ni v izobilju, zato so z vidika čebelarstva videti koristne. Kljub temu pa bi morali biti pri njihovem morebitnem umetnem širjenju previdni, saj je njihov vpliv na okolje brez dvoma negativen. Čebelarstvo kot do narave prijazna kmetijska dejavnost bi se moralo čim bolj opirati na domorodno rastlinstvo. Navsezadnje se je naša čebela razvila skupaj z njim in je nanj tudi najbolj prilagojena.

Pred dvema desetletjema so v Sloveniji prvič opazili medečega škržatka (*Metcalfa pruinosa*), katerega domovina je Severna Amerika, k nam pa je prišel iz Italije. Izloča velike količine mane, zato so donosi medu lahko zelo dobri in na začetku so tudi bili. Ker v Evropi nima veliko naravnih sovražnikov, se je lahko hitro množil in širil. Ta žuželka pa se hrani z rastlinskimi sokovi, zato lahko v kmetijstvu povzroči resno gospodarsko škodo. Da se ne bi preveč namnožil, so leta 1998 v Slovenijo vnesli tujerodno zajedavsko osico *Neodryinus typhlocybae*. Kot je videti, je bila naselitev osice uspešna.

Bolezni in plenilci

Na podlagi doslej napisanega bi marsikaterega čebelarja le s težavo prepričal, da so tujerodni organizmi lahko velik problem. Z medovitimi rastlinami in škržatkom pa se dobra stran tujerodnih organizmov za čebelarstvo tudi konča.

S prenašanjem živih bitij po svetu nehote prenašamo tudi njihove bolezni in zajedavce. Ti so v novem okolju lahko precej bolj nevarni, saj domorodne populacije nanje niso prilagojene. Najboljši primer je pršica varoja, s katero naše čebele brez človekove pomoči ne morejo preživeti. Človek jo je iz Azije

razširil skoraj po vsem svetu. Od tam verjetno izvira tudi *Nosema ceranae*, ki je skoraj povsem nadomestila prejšnjo *Nosema apis*. Drugod po svetu čebele ogrožajo še drugi prišleki. V ZDA in Avstraliji čebelarjem belita lase mali panjski hrošč (*Aethina tumida*), ki izvira iz Afrike, v Franciji pa azijski sršen (*Vespa velutina*).

Tujerodne čebele

Trgovina s čebelami ni problematična samo zaradi širjenja bolezni. V nasprotju z drugimi domačimi živalmi poteka parjenje čebel brez človekovega nadzora, zato se vnesene podvrste neizogibno križajo z domorodnimi. Zaradi križanja se spremeni genski sklad domorodne podvrste, to pa spremeni njene lastnosti in ogrozi njen obstoj. Pravimo, da izgublja svojo identiteto, škoda pa je nepopravljiva.

Prejšnje generacije slovenskih čebelarjev so nam zapustile zelo dragoceno dediščino – kranjsko čebelo in naša dolžnost je, da jo ohranimo za prihodnje generacije. Veliko drugih narodov pri ohranjanju svojih čebel ni bilo tako uspešnih. Ker so menili, da so boljše, so uvažali tuje podvrste, tudi kranjsko, to pa je brez dvoma škodljivo za populacije njihovih čebel. Kljub očitni škodi in velikim tveganjem, je trgovina s čebelami v svetu še vedno zelo živahna. Očitno tudi tu kratkotrajne koristi povsem preglasijo resne pomisleke in čebelarji brez zadržkov uvažajo matice, ki so bile vzrejene tisoče kilometrov stran, celo na drugih celinah. Na določeno okolje so najbolj prilagojene avtohtone čebele, zato je najmodreje izkoristiti in razvijati njihov potencial, čeprav na prvi pogled mogoče niso najboljše.

Zakon o živinoreji vsebuje določilo, po katerem sta na ozemlju Republike Slovenije prepovedana reja in promet s plemenskim materialom drugih pa-

sem čebel. Zakon sam po sebi še ne zagotavlja varstva. Ob prostem pretoku blaga in odprtih meja je vnos čebel iz tujine enostavnejši kot kadar koli prej, zato je ključnega pomena zavest čebelarjev, da so resnično zvesti le kranjski čebeli. Vsak, še tako majhen uvoz tujerodnih čebel je za kranjsko čebelo zelo škodljiv, lahko celo usoden.

Opozoriti velja tudi na problematiko uvažanja čmrcljev v Slovenijo. Za slovenske pridelovalce zelenjave uvažajo temne zemeljske čmrclje (*Bombus terrestris*), ki najbrž pripadajo drugi podvrsti, kot je naša. Obstaja tudi nevarnost vnosa novih bolezni. Kakšne bodo posledice, si lahko samo predstavljamo. Nekatere države, npr. Norveška, Turčija in Izrael, se resnosti problema dobro zavedajo, zato so uvažanje čmrcljih družin že prepovedale.

Tako kot povsod je tudi ob primeru tujerodnih organizmov boljša in cenejša preventiva kot kurativa. Ni si težko predstavljati, da omejevanje invazivnih rastlin po njihovi razširitvi ni preprosto. Da je zatiranje tujerodnih škodljivcev nikoli končano delo, pa dobro veste iz svojih lastnih izkušenj. ■

Viri:

- Bajc, M. (2003): Medeci škržatek v Sloveniji. *Proteus*, 66(4): 161–169.
- Paxton, R. J. et al. (2007): *Nosema ceranae* has infected *Apis mellifera* in Europe since at least 1998 and may be more virulent than *Nosema apis*. *Apidologie*, 38:558–565.
- Pritsch, G. (2007): *Bienenweide*. Stuttgart: Kosmos, 166 str.
- Žežlina, I. (2004): Osica *Neodrynus typhlocybae*, učinkovit naravni sovražnik medečega škržatka. *Proteus*, 66(5): 203–205.
- <http://www.tujerodne-vrste.info/>

Povpraševanje po satnicah iz lastnega čebeljega voska je veliko!

Predelava voska

- Ponujamo Vam možnost, da ste navzoči pri predelavi Vaših starih satov in surovega voska, zaradi samo ene poti pa prihranite čas in denar.
- Potrebna je predhodna najava po telefonu +43-(0)3475/2270.
- Predelava je izvedena z napravo, ki je opremljena z najmodernejšo tehniko.
- Segrevanje s paro in obsevanje z ultravijoličnimi žarki popolnoma izključujeta možnost okužbe.
- Uporaba originalne tehnologije Grander omogoča, da Vaš vosek ostane popolnoma naraven.
- Najmanjša možna količina lastnega voska za predelavo v satnice je 20 kg surovega voska ali 50 kg starih satov.
- Čas predelave je približno 3 ure za 20 kg surovega voska in 4 ure za 50 kg starih satov.
- Po naročilu izdelamo satnike vseh debelin in velikosti.
- Predelava voska poteka vse leto.
- Storitve ponujamo po izjemno ugodni ceni.
- Kadar koli je mogoča zamenjava starih satov in surovega voska za satnice.
- Ponujamo Vam tudi možnost, da plačate samo predelavo.

Informacije

Wachsverarbeitung Imkereiarartikel Deutsch Haseldorf 75 A-8493 Klösch - Steiermark, Avstrija

Tel./faks: +43(0)3475-2270
E-pošta: info@wachs-hoedl.at
Spletna stran: www.wachs-hoedl.at

Delovni čas:
ponedeljek–petek

8.00–12.00,
13.00–18.00
sobota
8.00–12.00

Sporazumevamo se
v nemškem jeziku.

